

Apostolska postsinodalna pobudnica *Verbum Domini*

Nikola Eterović*

Sažetak

Ovaj članak je prikaz postsinodalne apostolske pobudnice pape Benedikta XVI Verbum Domini, Riječ Božja, ploda XII. opće skupštine Sinode biskupa, koja se sastala u Vatikanu od 5. do 25. listopada 2008. kako bi razmotrila temu Riječ Božja u životu i poslanju Crkve. Dokument se sastoji od tri dijela, a svaki je nadahnut neiscrpnim sadržajem proslova Ivanova evanđelja. U prvom dijelu, pod naslovom Verbum Dei, iznosi se razmatranje analogije Riječi Božje kao višeglasne pjesme, koja pronalazi svoju uzvišenu sintezu u osobi Isusa Krista, utjelovljenoj Riječi Božjoj (usp. Iv 1, 14), te hermeneutike Svetog pisma u Crkvi. Drugi dio, naslovljen Verbum in Ecclesia, posvećen je Riječi Božjoj u životu Crkve. Najbolji način na koji možemo slušati i shvatiti Riječ Božju je u liturgiji, iznad svega u euharistiji, koja se sastoji od liturgije riječi i liturgije euharistije. Riječ Božja, temelj svake duhovnosti u Crkvi, osnovni je razlog za evangelizaciju onih koji su blizu i onih koji su daleko, za misije, za karitativnu aktivnost i za dijalog, a sve su to teme koje se obrađuju u trećem dijelu, pod naslovom Verbum mundo. Autor ukazuje na povezanost između Verbum Domini i dogmatske konstitucije Dei Verbum Drugoga vatikanskog sabora, što se može razabrati iz naslova Postsinodalne apostolske pobudnice (usp. 1 Pt 1, 23–25; Is 40, 8). Nadalje, on naglašava različite ciljeve dokumenta kako bi razložio plodove XII. opće skupštine, ponovno otkrio Riječ Božju kao izvor trajne obnove Crkve, pridao svakoj pastoralnoj aktivnosti biblijsku osnovu, pružio mogućnost svakom kršćaninu da postane istinski svjedok Riječi Božje, poduzeo novu evangelizaciju »siguran u djelotvornost božan-

* Nadbiskup mons. dr. sc. Nikola Eterović, generalni tajnik Biskupske sinode. Adresa: Segretaria Generale del Sinodo dei Vescovi, Via delle Conciliazione 34, 00120 Città del Vaticano.

E-pošta: synodus@synod.va

U dvorani Ivana Pavla II Tiskovnog ureda Svete Stolice 11. 11. 2010. predstavljena je apostolska postsinodalna pobudnica *Verbum Domini* pape Benedikta XVI kao završni čin XII. redovitog zasjedanja Biskupske sinode, održanog u Vatikanu od 5. do 26. listopada 2008. na temu »Riječ Božja u životu i poslanju Crkve«. Pobudnicu su predstavili kard. Marc Ouellet, prefekt Kongregacije za biskupe, nadbiskup Gianfranco Ravasi, predsjednik Papinskog vijeća za kulturu, nadbiskup Nikola Eterović, generalni tajnik Biskupske sinode i mons. Fortunato Frezza, podtajnik Biskupske sinode. Mons. Eterović je tim povodom predstavio sažetak Pobudnice koji donosimo u cijelosti. Članak je izvorno napisan na talijanskom, a na hrvatski ga je jezik preveo Marijan Udina.

ske Riječi» (VD, 96), poticao ekumenski dijalog te njegovao pobožnost prema Riječi Božjoj. Za vjernike ciljevi dokumenata su više od obveze. Oni su izraz radosti (usp. I Iv 1, 4) komuniciranja s onima koji su blizu i onima koji su daleko, nedokučivo bogatstvo otajstva objavljenog Boga, da bi svi imali život u izobilju (usp. Iv 10, 10). Ključne riječi: objava, Riječ Božja, Sveto pismo, liturgija, Lectio divina, živa tradicija Crkve

Uvod

Apostolska postsinodalna pobudnica *Verbum Domini* predstavlja sveopćoj Crkvi, članovima drugih Crkava i kršćanskih zajednica, vjernicima drugih nekršćanskih vjera, kao i ljudima dobre volje rezultate XII. redovitog zasjedanja Biskupske sinode o *Riječi Božjoj u životu i poslanju Crkve*, koje je održano u Vatikanu od 5. do 28. listopada 2008. Na završetku zasjedanja sinodalni oci zamolili su svetog oca Benedikta XVI da »ocijeni mogućnost objavljivanja dokumenta o otajstvu Riječi Božje u životu i poslanju Crkve, kao i u svjetlu godine posvećene svetom Pavlu, Apostolu naroda, u povodu dva tisućljeća od njegova rođenja« (*Prijedlog br. 1*). Apostolska pobudnica koju danas predstavljamo rezultat je toga izglasanog prijedloga koji je sveti otac Benedikt XVI rado prihvatio, služeći se doprinosom Stalnog vijeća XII. zasjedanja generalnog tajništva Biskupske sinode.

Verbum Domini podijeljena je u tri dijela i slijedi strukturu teme sinodalnog zasjedanja: *Riječ Božja u životu i poslanju Crkve*. Stoga je prvi dio naslovljen *Verbum Dei*, drugi *Verbum in Ecclesia* i treći *Verbum mundo*. Naravno, Pobudnica počinje *Uvodom* koji daje korisne preliminarne naputke, među kojima je i njezin cilj, a završava *Zaključkom* u kojem su sažete glavne misli.

Prije nego što predstavim strukturu *Verbum Domini*, želim se zadržati na značenju naslova i cilja Apostolske postsinodalne pobudnice.

1. Naslov Apostolske pobudnice

Naslov *Verbum Domini* preuzet je iz drevnih riječi proroka Izaije, na način na koji ih je prenio sveti Petar u svojoj Prvoj poslanici: »Verbum autem Dei nostri manet in aeternum« (»Riječ Boga našeg ostaje dovijeka«)¹. Tim retkom 40. poglavlja proroka Izaije započinje tzv. Knjiga utjehe po Deutero–Izaiji, »Deutero–Izaija«. Prorok naviješta oslobođenje izabranog naroda. Njegovo ropstvo je završeno i pod Božjim vodstvom priprema se za novi izlazak. U slučaju prirode »sahne trava, vene cvijet«,² a u slučaju čovjeka »svako je tijelo k'o trava, k'o cvijet poljski sva mu dražest«³; jedina stalna snaga je Riječ Božja koja ostaje dovijeka.

1 Iz 40, 8.

2 Iz 40, 8.

3 Iz 40, 6.

U Prvoj poslanici svetog Petra citira se prorok Izaija kako bi se potaknulo kršćane da dopuste obnoviti se »ne iz sjemena raspadljiva nego neraspadljiva: riječju Boga koji živi i ostaje«⁴, jer »svako je tijelo kao trava, sva mu slava ko cvijet poljski: sahne trava, vene cvijet, ali Riječ Gospodnja ostaje do vijeka.« (*Verbum autem Domini manet in aeternum*)⁵. Pisac poslanice zaključuje: »Hoc est autem verbum, quod evangelizatum est in vos« (»Ta pak riječ jest evanđelje koje vam je naviješteno«)⁶.

Dakle u naslovu apostolske postsinodalne pobudnice *Verbum Domini* lako se može razaznati povezanost, dakle i kontinuitet između Starog i Novog zavjeta, kao i ispunjenje Staroga zavjeta i njegovo prevladavanje u osobi Isusa Krista, posvjedočenog u 27 knjiga Novog zavjeta. Ustvari, evanđelje o kojem govori sveti Petar je evanđelje *Isusa Krista, Sina Božjega*⁷. To je radosna vijest Kristova uskrsnog otajstva. »Uskrsnućem Isusa Krista od mrtvih«⁸, Bog, njegov Otac, obnovio nas je u svom velikom milosrđu »za životnu nadu, za baštinu neraspadljivu, neokaljanu i neuvelu, pohranjenu na nebesima za vas«⁹. To je sadržaj evanđelja koje je navijestio sveti Petar i svi apostoli, a koji Apostolska postsinodalna pobudnica dobro ističe.

Stoga je naslov Apostolske pobudnice preuzet od latinske verzije Prve poslanice svetog Petra, prijevoda pripisanog sv. Jeronimu, Vulgati. Po Božanskoj providnosti *Verbum Domini* nosi nadnevak svojega liturgijskog spomendana, 30. rujna. Potrebno je podsjetiti da je i jedan drugi važan dokument o Bibliji bio objavljen istog nadnevka prije 67 godina. Riječ je o enciklici sluge Božjega Pija XII *Divino Afflante Spiritu*, objavljenoj 30. rujna 1943. Sveti Jeronim se spominje i u *Dei Verbum*, jednoj od četiri dogmatske konstitucije Drugoga ekumenskoga vatikanskog koncila. Posebno je navedena poznata rečenica: »Nepoznavanje Pisama zapravo je nepoznavanje Krista«¹⁰, koju preuzima i *Verbum Domini*¹¹. Dokument obiluje navodima iz patristike. *Dei Verbum* je često spominjana u Pastoralnoj postsinodalnoj pobudnici, uostalom kao što je bila često spominjana tijekom zasjedanja Sinode. I jezična sličnost *Dei Verbum* — *Verbum Domini* Pastoralnu postsinodalnu pobudnicu upućuje na koncilsku konstituciju. *Verbum Domini* priznaje veliki poticaj koji je dala *Dei Verbum* u otkrivanju Riječi Božje u životu i poslanju Crkve. Istovremeno pod djelovanjem Duha Svetoga, koji vodi Crkvu u neprekinutosti vlastitoga hoda, koji je pokazao Isus Krist, Sinoda o Riječi Božjoj je htjela »dodatno produbiti temu Božanske Riječi, kako se verificira u primjeni naputka Koncila, kao i suočiti se s novim izazovima koje sadašnje vrijeme postavlja pred Kristove

4 1 Pt 1, 23.

5 1 Pt 1, 24–25.

6 1 Pt 1, 25.

7 Mk 1, 1.

8 Pt 1, 3.

9 Pt 1, 4.

10 *Dei Verbum*, 25.

11 Usp. *Verbum Domini* 30.

vjernike»¹². O toj namjeri svjedoči *Verbum Domini*. Značajno je da *Verbum Domini* započinje biblijskim citatom kojim završava *Dei Verbum*: »Kao što od ustrajnog pohađanja euharistijskog otajstva raste život Crkve, opravdano je nadati se novom impulsu duhovnog života od povećanog čašćenja Riječi Božje 'koja ostaje dovijeka' (Iz 40, 8; cfr. 1 Pt 1, 23–25)«¹³.

Naslov *Verbum Domini* ima važan liturgijski naglasak. Nakon svakog čitanja Svetog pisma tijekom liturgijskih slavlja, posebno euharistije, Božji narod zahvaljuje za hranu Riječi, kličući *Verbum Domini*, zahvaljujući Osobi utjelovljene Riječi, Isusu iz Nazareta, prisutnom u navještenoj Riječi. Stoga naslov naznačuje liturgiju kao povlašteno mjesto božanske Riječi.

2. Cilj Apostolske pobudnice

Cilj Apostolske pobudnice je višestruk:

I. *priopćiti rezultate XII. redovitog zasjedanja Sinode*, »upoznati cijeli Božji narod s bogatstvom koje je proizašlo od vatikanskoga sinodalnog zasjedanja i uputama proizašlim iz zajedničkog rada«¹⁴. Sveti otac Benedikt XVI želi predstaviti rezultate rada Sinode o Riječi Božjoj kako bi djelotvorno utjecali na crkveni život i poslanje Crkve u svijetu.

II. *Ponovno otkriti Riječ Božju, vrelo trajne obnove Crkve*. »Naznačiti neke temeljne linije za otkrivanje božanske Riječi u životu Crkve, vrelo stalne obnove«¹⁵. Dostignuća Sinode o Riječi utjecat će na »osobni odnos sa Svetim pismom, njegovo tumačenje u liturgiji i katehezi kao i na znanstveno istraživanje, kako Biblija ne bi ostala Riječ prošlosti, već (da) njezina životnost i suvremenost budu iščitane i odškrinute u širokim dimenzijama svojega značenja«¹⁶. Shvaćena u tom smislu, »božanska Riječ će biti uvijek pokretač obnove Crkve, pozvane na pomlađivanje zahvaljujući Riječi Gospodina koji ostaje dovijeka (1 Pt 1, 25; Iz 40, 8)«¹⁷. Obnova pretpostavlja slušanje, razmišljanje, obraćenje srca, neophodne osobine za razmatranje Riječi Božje¹⁸, izvora Duhova i danas. Riječ je o »Duhovima u hodu«¹⁹, budući da još uvijek mnoge osobe i narodi čekaju Riječ Božju na svom jeziku i u svojoj kulturi, što je činjenica koja poziva na žurnost *missio ad gentes*.

III. *Promicati biblijsku animaciju pastoralu*. Riječ Božja trebala bi postati »sve više središte svake crkvene aktivnosti«²⁰. Da bi se to ostvarilo, treba poticati pri-

12 VD 3.

13 DV 26.

14 VD 1.

15 VD 1.

16 VD 5.

17 VD 124.

18 Usp. Lk 11, 28.

19 VD 4.

20 VD 1.

kladnu biblijsku formaciju na svim razinama. Stoga »treba osnažiti biblijski apostolat, jako valjanu metodu za taj cilj, kako pokazuje crkveno iskustvo«.²¹

IV. *Postati svjedocima Riječi Božje*. Vjernici su pozvani otkrivati »osobni i zajednički susret s Kristom, Riječi života koja je postala vidljiva, kao i biti njegovi navjestitelji da bi se dar božanskog života, zajedništvo, proširilo sve više po cijelom svijetu«²². »Naviještanje Riječi stvara zajedništvo i ostvaruje radost.«²³ Kršćani su dužni »priopćavati radost koja dolazi od susreta s osobom Krista«, što je velika pastoralna žurnost našeg vremena. »Od toga ne postoji veći prioritet: otvoriti današnjem čovjeku pristup Bogu, Bogu koji govori i priopćava svoju ljubav kako bi imali život u izobilju (usp. Iv 10, 10)«²⁴.

V. *Poduzeti novu evangelizaciju*, »s uvjerenjem u djelotvornost božanske Riječi«²⁵. »Naše vrijeme mora biti sve više vrijeme novog slušanja Riječi Božje i nove evangelizacije«²⁶. Otkriti s obnovljenim žarom središnjost božanske Riječi zahtijeva *missio ad gentes* i »poduzeti svim snagama novu evangelizaciju, posebno tamo gdje je Evanđelje zaboravljeno ili trpi ravnodušnost zbog raširenog sekularizma«²⁷. U državama nove evangelizacije Riječ Božja mora biti predložena i imigrantima²⁸.

VI. *Promicati ekumenski dijalog*, naglašavajući središnje mjesto biblijskih studija u svjetlu punog jedinstva svih kršćana, uvjerenih »da slušajući i razmišljajući zajedno nad Pismima živimo stvarno zajedništvo, iako još nepuno«²⁹. Bilo je dirljivo slušati bratske delegate koji su sudjelovali na zasjedanju Sinode, a među njima naročito njegovu svetost Bartolomeja I, ekumenskog patrijarha Konstantinopolja³⁰. Potrebno je povećati »proučavanje, raspravu i ekumenska slavlja Riječi Božje koja poštuju postojeća pravila i različite tradicije«³¹. Za ekumenski rad od velike je važnosti zajedničko prevađanje Biblije na različite jezike.

VII. *Ljubiti Riječ Božju*. Prethodne naznake mogle bi biti sažete u osobitosti kršćana da dozvole biti vođeni Duhom Svetim »da bi mogli sve više ljubiti Riječ Božju«³², koja je u konačnosti osoba Isusa Krista, utjelovljena Riječ. Svi kršćani su pozvani ljubiti Bibliju. Stoga je *Verbum Domini* od velikoga ekumenskoga značenja.

21 VD 75.

22 VD 2.

23 VD 123.

24 VD 2.

25 VD 96.

26 VD 122.

27 VD 122.

28 Usp. VD 105.

29 VD 46.

30 Usp. VD 4.

31 VD 46.

32 VD 5.

3. *Struktura Verbum Domini*

Apostolska postsinodalna pobudnica podijeljena je u tri dijela, sastavljenih od nekoliko poglavlja. Nadahnuta je divnim Proslavom Ivanova evanđelja.

3.1. *Prvi dio, Verbum Dei*

Ovaj dio apostolske postsinodalne pobudnice naglašava temeljnu ulogu Boga Oca, izvora i počela Riječi³³, kao i trojstvenu dimenziju objave. Podijeljen je u tri poglavlja. U prvom poglavlju, *Bog koji govori*, ističe Božju volju za otvaranjem i uspostavljanjem dijaloga s čovjekom, u kojem Bog poduzima inicijativu i objavljuje se na razne načine. Stoga, upotrebljavajući kategoriju *analogije*, dokument raščlanjuje razna značenja božanske Riječi. Bog govori preko stvaranja, posebno muškarca i žene, stvorenih na Njegovu sliku i priliku. Govorio je preko proroka. Knjige Starog i Novog zavjeta su Njegova posvjedočena i božanski nadahnuta riječ. Živa tradicija Crkve je također Njegova riječ. Riječ Božja je i Njegov muk koji je imao najviši izričaj na križu Gospodina Isusa³⁴. Sva značenja Riječi Božje vode k Njemu, utjelovljenoj Riječi, punom i savršenom izričaju Riječi Božje. Stoga *Verbum Domini* ističe kristološki vid Riječi, istovremeno naglašavajući pneumatološku dimenziju, njezino počelo i svršetak u Bogu Ocu. U ovom dijelu govori se o odnosu tradicije i Pisma, kao i o temi nadahnuća i istinitosti Biblije.

Odgovor čovjeka Bogu koji nam govori naslov je drugoga poglavlja. Čovjek je pozvan sklopiti savez sa svojim Bogom koji ga sluša i odgovara na njegova pitanja. Bogu koji govori čovjek odgovara vjerom. Najprikladnija molitva je ona izgovorena riječima koje nam je objavio sam Bog i koje su zapisane u Bibliji. Ona često opisuje grijeh čovjeka kao neslušanje Riječi Božje. Taj grijeh je pobijeden krajnjom poslušnošću Isusa Krista, do smrti na križu³⁵. Djeвица Marija, *Mater Verbi* i *Mater fidei*, pruža primjer savršenog ispunjenja recipročnosti između Božje Riječi i vjere.

Treće je poglavlje posvećeno temi *Hermeneutika Svetog pisma u Crkvi*. To je dio dokumenta s najviše teorije, ali je iznimno važan za ispravno razumijevanje Riječi Božje. Sveto pismo bi trebalo biti, kao što želi *Dei Verbum*, »duša svete teologije«. Crkva je izvorno mjesto tumačenja Biblije. Nakon nekoliko razmišljanja o razvoju biblijskog istraživanja i crkvenog učiteljstva, predstavlja se biblijska hermeneutika Drugoga vatikanskog sabora, koju treba otkriti kako bi se izbjegao određeni dualizam svjetovne hermeneutike. Ona bi mogla dovesti do fundamentalističkog i spiritualističkog tumačenja Svetog pisma. Ispravna hermeneutika zahtijeva komplementarnost književnog i duhovnog smisla, sklad vjere i razuma. Potvrđujući unutarnju jedinstvenost Biblije, *Verbum Domini* ispituje odnos Starog i Novog zavjeta, ne zanemarujući takozvane »tamne« strane Biblije, usmjerujući se

33 Usp. *VD* 20–21.

34 Usp. *VD* 21.

35 Usp. *Fil.* 2, 8.

zatim na odnos kršćana i židova na osnovi Svetog pisma. Postoji poseban odnos između kršćana i židova koji dijele dobar dio Pisma, onaj koji kršćani nazivaju Stari zavjet. Osim toga, kako bi se ispravno razumjelo osobu Isusa Krista, potrebno je prepoznati ga kao sina židovskog naroda, njegove kulture i vjerskog iskustva.

Apostolska postsinodalna pobudnica razmišlja o Bibliji i ekumenizmu, budući da je Sveto pismo važna poveznica jedinstva između katolika i drugih kršćana, članova Crkvi i kršćanskih zajednica. Čašćenje Biblije i sakrament krštenja predstavljaju temeljnu vezu među onima koji vjeruju u jednoga i trojedinoga Boga, Oca, Sina i Duha Svetoga, čije otajstvo je objavljeno u Svetom pismu.

Pobudnica daje valjane doprinose za dijalog pastira, teologa i egzegeta, kao i za usmjerenje teoloških studija. Dio posvećen hermeneutici Svetog pisma završava spominjanjem nekih svetaca, ističući da su sveci najbolji tumači Božje Riječi.

3.2. *Drugi dio, Verbum in Ecclesia*

U drugom se dijelu apostolske postsinodalne pobudnice naglašava da je po božanskoj providnosti Crkva dom Božje Riječi, koja prihvaća tu Riječ utjelovljenu i nastanjenu među nama³⁶. Taj dio je podijeljen u tri poglavlja. Prvo, *Riječ Božja i Crkva*, naglašava da je zahvaljujući Božjoj Riječi i djelovanju sakramenata Isus Krist suvremenik ljudima u životu Crkve.

Liturgija, povlašćeno mjesto riječi Božje naslov je drugog poglavlja, u kojem se Božja Riječ razmatra u svetoj liturgiji. Ovdje se naglašava životna povezanost Svetog pisma i sakramenata, posebno euharistije, budući da je liturgija riječi prvi dio svete mise. Dokument razmatra Riječ Božju i sakramente pomirenja i bolesničkog pomazanja. Povezanost sakramenata i Riječi Božje otvara razmišljanje glede sakramentalne naravi Riječi, koju je potrebno dodatno produbiti. Kao jeka misli sinodalnih otaca, *Verbum Domini* naglašava važnost lekcionara, koji je reforma Drugoga vatikanskog koncila obogatila brojnim čitanjima iz Svetog pisma. U tom kontekstu nije se mogla izostaviti važnost naviještanja Riječi i službe čitanja, a iznad svega homilije koja kao tema ima naglašenu važnost u Postsinodalnoj apostolskoj pobudnici. Osim toga, *Verbum Domini* naglašava veliku važnost Riječi Božje i časoslova. Također nudi i dragocjene savjete za animaciju liturgije, slavljenje i naviještanje Božje Riječi, za šutnju, kršćansko liturgijsko vrijeme, isključivost biblijskih tekstova u liturgiji, Biblijom nadahnuto pjevanje te za posebnu pažnju prema slijepima i gluhima.

Treće poglavlje je posvećeno *Riječi Božjoj u crkvenom životu*, naglašavajući važnost biblijske animacije pastorala, biblijsku dimenziju kateheze, biblijsku formaciju kršćana, Svetog pisma na velikim crkvenim skupovima, Božju Riječ u odnosu na zvanja. Posebna je pozornost posvećena Riječi Božjoj i pastirima — biskupima, prezbiterima, đakonima, kandidatima za svećenički red — članovima posvećenog života, kao i vjernicima laicima, a posebno u braku i obitelji. Značajan dio poglavlja posvećen je molitvenom čitanju Svetog pisma, posebno *Lectio divina* i marijan-

36 Usp *Iv* 1, 14.

skoj molitvi. Poglavlje završava odgovarajućim razmišljanjima o Riječi Božjoj i Svetoj zemlji, gdje se ona utjelovila, objavila i ljubomorno čuvala u govornom i pisanom obliku.

3.3. Treći dio, *Verbum mundo*

Zadnji dio apostolske postsinodalne pobudnice naglašava dužnost kršćana da naviještaju Riječ Božju svijetu u kojem žive i djeluju. Podijeljen je na četiri poglavlja. U prvom, *Poslanje Crkve: naviještanje Riječi Božje*, razmišlja se o poslanju Crkve koja ima za polazište i cilj otajstvo Boga Oca. Riječ Božja priopćila nam je božanski život. Njegova Riječ nas uključuje ne samo kao primatelje već kao i njezine navjestitelje. Tako su svi krštenici odgovorni za navještaj Riječi Božje od koje proizlazi poslanje Crkve. Ona je usmjerena prvom navještaju, *ad gentes*, onima koji još ne poznaju Riječ, Božju Riječ, ali i onima koji su bili kršteni, ali ne dovoljno evangelizirani i kojima je potrebna *nova evangelizacija* da bi otkrili Riječ Božju. Vjerodostojnost navještaja Radosne vijesti ovisi o svjedočenju kršćanskog života.

Riječ Božja i zauzimanje u svijetu je naslov drugog poglavlja. U njemu su naznačeni putovi za animaciju složene stvarnosti svijeta preko Riječi Božje. Kršćani su pozvani služiti Riječi Božjoj u najmanjoj braći, a u društvu se zauzeti za pomirenje, pravdu i mir među ljudima. Riječ Božja je izvor djelotvornog i kreativnog milosrđa koje olakšava patnje siromašnima u materijalnom i duhovnom smislu. *Verbum Domini* se, svjetlom Riječi Božje, obraća mladima, migrantima, patnicima, siromašnima. Ona ima također važne ekološke konotacije kršćanskog viđenja stvorenog, koje je i u analognom načinu Riječ Božja.

Treće poglavlje je posvećeno *Riječi Božjoj i kulturi*, budući da je Biblija ispravno shvaćena kao veliki kodeks za kulturu čovječanstva, nepresušan izvor umjetničkog izričaja do naših dana. Stoga bi bilo poželjno da Biblija bude poznatija u školama i na fakultetima te da se sredstva društvenog priopćavanja sve više zauzimaju za njezino širenje, služeći se svim tehničkim mogućnostima. Tema inkulturacije Svetog pisma povezana je s prijevodima i širenjem Biblije, koje treba dodatno povećati. Svakako, Riječ Božja ima potrebu izražavanja u kulturama narodâ, ali ona uvelike premašuje ograničenja ljudske kulture.

Riječ Božja i međureligijski dijalog je tema četvrtog poglavlja. Nakon što je utvrđena vrijednost i suvremenost međureligijskog dijaloga, *Verbum Domini* u svjetlu Riječi Božje, u punini objavljenoj u osobi Isusa Krista, daje dragocjene upute glede dijaloga između kršćana i muslimana, kao i pripadnika drugih nekršćanskih religija, u okviru vjerske slobode koja uključuje ne samo slobodu naviještanja svoje vjere privatno i javno već i slobodu savjesti i slobodu izbora vlastite vjere.

U Zaključku Sveti otac sve kršćane potiče »da se zauzmu postati sve prisniji sa Svetim pismom«³⁷. Riječ Božja potiče na poslanje, kako pokazuje primjer svetog Pavla, Apostola naroda. »Tako i danas Duh Sveti ne prestaje pozivati slušače kao

37 VD 121.

i uvjerene i uvjerljive navjestitelje Riječi Božje.«³⁸ Oni su pozvani biti »vjerodostojni navjestitelji Riječi spasenja«, navješćujući »izvor prave radosti (...) koja proizlazi od spoznaje da samo Gospodin Isus ima riječi života vječnoga (usp. *Iv* 6, 68)«³⁹. »Ovaj unutarnji odnos između Riječi Božje i radosti naglašen je upravo kod Majke Božje, *Mater Verbi et Mater laetitiae*«⁴⁰.

4. *Doprinos pape Benedikta XVI*

Na kraju treba istaknuti veliki doprinos svetog oca Benedikta XVI Apostolskoj postsinodalnoj pobudnici. U njoj je sakupljen njegov bogat nauk o Riječi Božjoj, izrečen i tijekom XII. redovitog zasjedanja Sinode. Osim izlaganja 14. listopada 2008. u sinodalnoj dvorani, koje su prihvatili sinodalni oci i koje je razrađeno u *Verbum Domini*, posebno su bile sadržajne homilije na početku i završetku zasjedanja Sinode, koje su, obogaćujući sinodalna razmišljanja, odredile ovu Apostolsku postsinodalnu pobudnicu. Ona ne samo da priopćava razmišljanja sinodalnog zasjedanja i savjete dane Papi, već u različitim vidovima predstavlja istinsko produbljenje. Imajući u vidu brojne navode i pozive na nadahnuti nauk Njegove Svetosti, nužno je priznati stručni doprinos biskupa Rima, predsjednika Sinode biskupa, sinodalnim raspravama, koje je razvio u *Verbum Domini*. To još jednom naglašava prioritet Riječi Božje u njegovu potifikatu. Uzevši u obzir te činjenice, moglo bi se zaključiti da sveti otac Benedikt XVI može biti definiran kao papa Riječi Božje.

38 *VD* 122.

39 *VD* 123.

40 *VD* 124.

Post-Synodal Apostolic Exhortation Verbum Domini

Nikola Eterović*

Summary

The article is a presentation of Pope Benedict XVI's Post-Synodal Apostolic Exhortation, Verbum Domini, »The Word of the Lord«, which is the fruit of the XII Ordinary General Assembly of the Synod of Bishops that convened in the Vatican from 5 to 25 October 2008 to discuss the topic: The Word of God in the Life and Mission of the Church. The document is composed of three parts, each inspired by the inexhaustible content of the Prologue of the Gospel of St. John. The first part, entitled Verbum Dei, is a reflection on the analogy of the Word of God to a hymn of many voices which finds its sublime synthesis in the Person of Jesus Christ, the Word-Made-Flesh (cf. Jn 1: 14), and on the hermeneutics of Sacred Scripture in the Church. The second part, entitled Verbum in Ecclesia, is devoted to the Word of God in the life of the Church. The best way to listen to and understand the Word of God is in the Liturgy, above all in the Eucharist, which is composed of the Liturgy of the Word and the Liturgy of the Eucharist. The Word of God, the basis of every kind of spirituality in the Church, is the underlying reason for evangelizing those near and far, for missions, for charitable activity and for dialogue, all subjects which are further developed in the third part entitled Verbum mundo.

The author points to the close connection between Verbum Domini and the Dogmatic Constitution Dei Verbum of the Second Vatican Council, visible in the title of the Post-Synodal Apostolic Exhortation (cf. 1 Pt 1: 23–25; Is 40: 8). In addition, he highlights the various aims of the document in order to set forth the fruits of the XII Ordinary General Assembly; to rediscover the Word of God as the source of the Church's continual renewal; to give a Bible-basis to all pastoral activity; to allow Christians to become true witnesses of the Word of God; to undertake a new evangelization »in the certainty of the effectiveness of the divine Word« (VD, 96); to encourage ecumenical dialogue; and to foster greater devotion to the Word of God. For the faithful, the documents' goals are more than an obligation: they are an expression of the joy (cf. 1 Jn 1: 4) of communicating to those near and far the unfathomable riches of the mystery of God-Revealed, so that all might have life in abundance (cf. Jn 10: 10).

Key Words: Revelation, Word of God, Sacred Scripture, Liturgy, Lectio divina, Living Tradition of the Church

* Archbishop mons. dr. sc. Nikola Eterović, General Secretary of the Synod of Bishops. Address: Segreteria Generale del Sinodo dei Vescovi, Via delle Conciliazione 34, 00120 Città del Vaticano. E-mail: synodus@synod.va